

GRIGORE CODRESCU

Serghei Esenin

**din tenebre morții, spre glorie
universală**

- Micromonografie critică -

Se dedică această carte unui mare poet, dispărut într-o istorie confuză și tragică, la aniversarea a 125 de ani de la naștere.

I. *Cuvânt către cititorul inițiat*

Literatura rusă a fascinat nu doar prin densitatea valorilor de geniu, ori prin bogăția formelor stilistice, pe care le întâlnește iubitorul de literatură universală de la Antioh Cantemir și Gogol, până la Lev Nicolaevici Tolstoi sau Esenin. Noi, cei care am fost la școală prin anii *sovietizării*, abia recent ne-am mai curățit de zgura stalinistă. Mai ales că, iată, descoperim la cel care proclamase *Sunt ultimul poet cu satu-n glas* că visa și să fie învățător, când era la școală, și târziu de tot s-a urcat într-un avion să călătorească în Occidentul Europei. Desigur, multe le-am aflat prea târziu; despre crimele staliniste, ori duplicitatea liderilor

regimului sovietic, pe când valahii și moldovenii visau să se unească cu transilvănenii, cum va fi visat elita românească în secolul al XIX-lea.

Ironia istoriei iată că face acum să ne preocupe, chiar pe unul dintre noi, un poet genial rus – Serghei Esenin –, martor și participant la Revoluția Bolșevică, declanșată de Vladimir Ilici Ulianov Lenin, cel care ceruse ca țarul Nicolae cu soția sa și toți copiii lor să fie executați fără greșală în orașelul de dincolo de Urali, unde fuseseră deținuți într-o casă mare cu un beci misterios, chiar după răsturnarea guvernului social-democrat al lui Kerenski; când puternica nobilime rusă fugise din țară, sau organizase trupe militare instruite ani de zile și dădeau lupte crâncene în Siberia și în guberniile uriașului imperiu de la Nistru până în Kamceatka și din Marea Nordului până în Crimeea. Cineva din epocă zice că a fost

o *lovitură de stat* bine pusă la cale de clica lui Lenin – intelectualul rasat, ajutat și de germanii Kaizerului, care vedeau în asta o formulă eficace de a sparge frontul Antantei (Anglia, Franța, Rusia); alții aduc în prim-plan stângăciile guvernării lui Nicolae Romanov, sau asprimea și neomeniile autorităților, dar și suferințele și lipsurile provocate de Primul Război Mondial, la sfârșitul căruia vor muri marile imperii (Țarist, Austro-Ungar și Britanic), iar soldații simpli din uriașa armată rusă, aflătoare în România și Polonia, au făcut atâta rău strategico-militar, însă și uman. Un haos de nedescris se rostogolea din Pirinei și până în estul Siberiei, iar lumea, încremenită de o elită politică, lipsită de viziune și realism, și-a revenit, câte puțin, doar după ce batalioanele americane au ajuns în Franța, iar principiile de *autodeterminare*

națională lansate de președintele Wilson și acceptate de Lenin, pentru o vreme, s-au impus. Lumea actuală a rememorat anul acesta un veac de la această tragedie a popoarelor europene.

În ce ne privește pe noi, cei care suntem copiii celui de Al Doilea Război Mondial, ne-au marcat destul eroii romanelor antihitleriste, precum și faptul că în chip discret și în șoaptă ne povesteau cei bătrâni cum a fost în *bătălia de la Cotul Donului*, sau în *trădarea de la Odessa*, ori în încercarea mareșalului Antonescu de a salva *frontul de la Galați-Nămoloasa*. Cât privește *reziduurile* depuse de manualele școlare din anii '50 nu găsim calificative pentru falsificarea istoriei naționale românești.

*

Aprofundând însă, câte puțin, subiectele istoriei trăite, dar și cu ajutorul

unor cărți scrise de specialiști ce au demonstrat că au și *caracter*, am avut revelația unor adevăruri, deocamdată valabile măcar parțial.

Naivi, vulnerabili și duși de nas, ne-am mirat cum au putut muri, în chip absurd, patru mari poeți ruși geniali, precum Pușkin, Lermontov, Esenin și Maiakovski; cum de se pot găsi asemănări – mari sau mici – între sfârșiturile lui Al. Odobescu, Nicolae Labiș, Adrian Păunescu ori alții.

Ne-am concentrat apoi să înțelegem mai bine antinomiile ce l-au marcat pe Esenin: *satul* și lumea citadină; *tradițiile* rusești ale satului – *psalmii* biblici; *Rusia* și *Occidentul*, inclusiv S.U.A., cunoscute de Esenin direct; *viața rural-primitivă* a satului rus și *tehnica* elogiată de *futuřiști* lui Marino; *echitatea* socială clamată la începutul Revoluției lui Lenin și *dictatura*

bolșevică instaurată rapid prin Securitatea dură de la Moscova.

Șerban Cioculescu l-a calificat pe poetul rus, în cartea sa *Aspecte lirice contemporane* (București, 1942), ca „un adolescent de geniu în dureroasă criză de creștere” (p. 287). Ne-a atras atenția discreta alunecare a divinului critic George Călinescu spre filosovietismul din anii postbelici, că s-ar observa *afinități* între spiritul poeziei *eseniene* și cel al poeziei românești din primele decenii ale veacului trecut, în care accentele *poporanist-țărăniste* se observau ușor; observa și Eugen Lovinescu. E drept că și registrul în care au fost unele tălmăciri au contribuit la aceasta. Chiar G. Călinescu are un capitol în *Istoria...* sa intitulat *Eseniniștii*.

*

Dificultățile apărute la conceperea unui eseu privind biografia și creația unui

poet ca Serghei Esenin vin dinspre *istorie*, tipul de *personalitate* al creatorului din Reazan, ori din faptul că exegeții și biografii săi – români în primul rând, au în interpretări spiritul epocii în care au trăit (Eugen Lovinescu, George Călinescu, Șerban Cioculescu – înainte de război), (Ștefan Bitan – anii socialismului românesc), Emil Iordache (anii postdecembriști) ș.a.m.d. Însăși creația poetului rus impune perspective diferite pentru o exegeză aplicată; căci poetului i s-a derulat biografia, doar de trei decenii (n. 1895- m. 1925) în câteva etape distincte: *copilăria* sub aura primitiv-idilică a satului Konstantinovo; anii *școlarității* la un liceu secundar dintr-un târg rusesc de epocă; interferențele cu formele literare *simbolist-imaginiste* în care *poezia* și *ideologia*, în acei ani, își căutau limpezirea sub vaga protecție a

unor Lunacearski și Lenin; *ieșirea, în Germania, Franța și S.U.A., cu dezamăgiri, ale unui poet idilico-rural și îndrăgostit; anii tulburi ai frământărilor interferente cu autoritățile bolșevice; pierderea echilibrului personal sub puterile alcoolismului și ale dezamăgirilor existențiale; oscilațiile ideologice provocate de accentuarea dictaturii și eșuarea în moarte.* Unele documente de istorie literară, sau chiar civile, memorii și amintiri despre S.E. nu sunt nici acum în circulație publică; altele sunt confuze ori sub interpretări ilogice sau de necrezut. Nu mai departe informațiile privind năprasnica sa moarte la hotelul *Internațional* (fost *Angleterre*) pe 24 decembrie 1925.

*

Serghei Esenin în plină glorie

Nu se știe nici acum cert dacă a fost *crimă* sau *sinucidere*. Adevărul este că, în confuzia generată de confruntările poetului cu autoritățile, se precipitaseră toate. În noiembrie 1925, S.E. răspundea la o anchetă la care își exprimă nemulțumirea: „E de dorit ca spațiul locativ să fie mai mare, altfel poetul se deprinde să vadă lumea numai printr-o singură fereastră” (p. 70, E. I.). Esenin trăia tot mai intens sentimentul că e respins în propria țară; era *opoziția confrăților* din lumea literară, dar și o opoziție tot mai întinsă din partea oficialităților, chiar dacă în niște împrejurări, la care vom reveni, atât comisarul sovietic Lunacearski, cât și liderii Lenin și Troțki, al căror cuvânt atârna greu în destinul public al oricui, i-au arătat, direct sau indirect, în funcție de împrejurări, măcar prețuire, dacă nu chiar simpatie și înțelegere.

De altfel, la un scandal bahic, poetul este arestat; îi calificase pe milițieni *canalii, șperțari, mizerabili și jandarmi*; erau atunci chestiuni impardonabile. Se fixase un proces pe data de 30 noiembrie și apăruse „Dosarul celor patru poeți”, întocmit de G.P.U. (securitatea bolșevică), căci se vorbise urât chiar de Troțki și apare acuzația de antisemitism. Ca să scape de procesul respectiv, poetul se va interna într-o clinică de boli nervoase. Dar necazurile se înmulțesc; apare un incident tot cu miliția pe 9 februarie; pe data de 13 februarie sparge o vitrină și se rănește la o mână, plus că ofensa de *jidani*, adresată unui funcționar de la Externe, e gravă (p. 77). Într-o confesiune a lui Lunacearski, ce a apărut în 1927, se consemnează ceva din comportamentul tulbure al lui S.E., care, după relația cu dansatoarea americană se pare că devenise alcoolic; un medic vorbea de *delirium tremens*.